

Sygn. akt III AUa 836/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Górka (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 25 czerwca 2015 r. w Szczecinie

sprawy (...) Spółki Akcyjnej wG.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w (...)

przy udziale zainteresowanej W. W.

o wysokość składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 września 2014 r. sygn. akt VI U 396/14

1. oddała apelację,

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Barbara Białecka SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSO del. Beata Górka

Sygn. akt III AUa 836/14

UZASADNIENIE

(...) Spółka Akcyjna w G. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 5 kwietnia 2013 r. znak: (...) dotyczącej zainteresowanej W. W. zarzucając naruszenie prawa materialnego – przepisu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. z 1998 r. nr 161, poz. 1106) poprzez przyjęcie,

iż świadczenia wypłacone pracownikowi z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych stanowią podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne. Płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji i orzeczenie, iż wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zainteresowanej, jako pracownika zatrudnionego na podstawie umowy o pracę u płatnika składek (...) S.A. nie ulega podwyższeniu o wysokość świadczeń socjalnych wypłacanych zainteresowanej w latach 2009 – 2011 z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i o zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Zainteresowany nie zajął stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 29 września 2014 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie i zasądził od płatnika składek na rzecz organu rentowego kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że zainteresowana W. W. w latach 2009 – 2011 była pracownikiem firmy (...) S.A. w G. i uprawniona była do korzystania ze świadczeń ZFŚS. Zgodnie z regulaminem Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przysługiwały im: zapomogi bezzwrotne dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej lub w przypadkach losowych, dofinansowanie wypoczynku urlopowego i świadczenia okolicznościowe (§ 9). Wnioski o świadczenia z Funduszu mogły składać osoby uprawnione zarówno za siebie jak i za innych (§ 10 in fine). Wniosek – oświadczenie powinno zawierać cel na jaki ma być wykorzystana pomoc finansowa oraz termin jej wykorzystania (§ 11). W oświadczeniu powinny być podane dochody brutto na osobę w rodzinie za trzy miesiące poprzedzające miesiąc złożenia wniosku (§ 11). Decyzję o przyznaniu lub odmowie przyznania środków z Funduszu podejmował Kierownik zakładu w zależności od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej, wielkości uzyskanej już pomocy z Funduszu, możliwości finansowych Funduszu i ilości wniosków złożonych przez osoby uprawnione (§ 10) w terminie siedmiu dni od wpłynięcia wniosku (§ 13). W 2009 roku został przyjęty plan działalności socjalnej zatwierdzony przez Prezesa płatnika (Dyrektora oddziału) i przedstawicieli załogi. Według uzgodnień, świadczenia okolicznościowe dla łącznej liczby 241 pracowników miały zostać wypłacone z okazji Wielkanocy, rozpoczęcia roku szkolnego i Bożego Narodzenia według kryterium stażu pracy tj. dla pracujących do 0,5 roku – 100,00 złotych, dla pracujących od 0,5 roku do 1 roku 200,00 złotych i dla pracujących powyżej 1 roku 300,00 złotych (vide plany działalności socjalnej na 2009 rok). Faktycznie wypłacono ww. świadczenia okolicznościowe, z tą różnicą, że z okazji rozpoczęcia roku szkolnego zasady wypłaty zmieniono, wypłacając kwotę 100,00 złotych dla każdego uprawnionego (vide uchwała Zarządu nr(...)). W roku 2010 świadczenia okolicznościowe według tych samych zasad stażowych wypłacono z okazji majówki i świąt Bożego Narodzenia. (vide uchwała Zarządu nr (...)). W 2011 roku świadczenia okolicznościowe wypłacono uprawnionym podzielonym z uwagi na staż pracy z okazji Wielkanocy i świąt Bożego Narodzenia (vide uchwały Zarządu) Uprawnieni pracownicy nie składali wniosków o świadczenia okolicznościowe. Przedstawiciele załogi nie dysponowali wiedzą o sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej każdego z ponad 200 uprawnionych. Zarząd spółki uchwałą z dnia 19.08.2009 roku nr (...)zmienił, bez konsultacji z przedstawicielami załogi, zasady wypłaty świadczeń z okazji rozpoczęcia roku szkolnego decydując o wypłacie po 100,00 złotych na każdego uprawnionego.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy zważył, że odwołania złożone przez płatnika składek nie zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy uznał, że wbrew twierdzeniom płatnika składek, organ rentowy jest uprawniony do weryfikacji wypłacanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Mając na względzie art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wskazał, że w sprawie chodziło o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, a organ rentowy mógł objąć zakresem wydanych decyzji środki wypłacone przez płatnika z ZFŚS, co znajduje potwierdzenie również w orzecznictwie.

Sąd wskazał, że kwestionowany przez płatnika przepis § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia niewątpliwie ustanawia wyjątki od zasady, iż wszystkie przychody pracownika, które uzyskał od pracodawcy stanowią podstawę wymiaru

składek na jego ubezpieczenie społeczne (zdrowotne). Jako wyjątek od zasady, powyższy przepis nie podlega wykładni rozszerzającej.

Płatnik zaskarżając decyzję organu rentowego powołał się na zapisy Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w tym jego § 5 odnoszący się do tworzenia planu gospodarowania środkami funduszu, oraz na fakt, iż kwestionowane przez organ rentowy wypłaty były dokonywane z funduszu o którym ten regulamin mówi.

Zdaniem Sądu, stanowisko zawarte w odwołaniu całkowicie pomijało istotę sporu, jaka jest ustalenie, czy regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych obowiązujący u płatnika składek, był respektowany przy wypłacie kwestionowanych świadczeń, a nadto, czy dokonane na rzecz pracowników wypłaty realizowały cele socjalne, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych z dnia 4 marca 1994 r.

W ocenie Sądu materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wykazał niezbicie, że płatnik składek dokonywał wypłat kwestionowanych świadczeń w latach 2009 – 2011 niezgodnie z regulaminem ZFŚS, a nadto z naruszeniem regulacji art. 8 ust. 1 w/w ustawy. W regulaminie obowiązującym u płatnika określono tryb ubiegania się o świadczenia z Funduszu. Procedura wymagała aby osoby uprawnione składały oświadczenia/wnioski w których wskazują wysokość dochodu na osobę w rodzinie z trzech miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku i cel na jaki chcą uzyskać pomoc wykorzystać i w jakim terminie (§ 11 in fine i § 12 Regulaminu). Kierownik zakładu miał wydawać decyzje o przyznaniu pomocy w terminie 7 dni od otrzymania wniosku biorąc pod uwagę sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej, wielkość uzyskanej wcześniej pomocy z Funduszu, możliwości finansowe Funduszu i ilość złożonych wniosków (§ 10 i 13 Regulaminu). Jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie, w tym z dokumentów, które nie były przez strony kwestionowane, praktyka przyznawania świadczeń z Funduszu była całkowicie odmienna i sprzeczna z zasadami wynikającymi z regulaminu. Nie stosowano procedury składania wniosków. Pełnomocnik spółki przyznał, że przedstawiciele załogi, którzy rzekomo znali sytuację rodzinną, materialną i życiową każdego z zainteresowanych, nie sporządzali żadnych notatek na temat tej sytuacji. Z kolei przewidziane Regulaminem wydawanie poszczególnych świadczeń konkretnym pracownikom, zostało zastąpione uchwałami Zarządu odnoszącymi się do ogółu uprawnionych, podzielonych z uwagi na staż pracy w spółce. Nie ma znaczenia to, że przedstawiciele załogi wyrazili zgodę na taki podział, ani też to, że nikt z uprawnionych tego nie kwestionował. Decydującą rolę miał przepis art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, na podstawie którego uznaje się, że tylko świadczenia, których wypłata odbywała się zgodnie z zasadami Regulaminu ZFŚS obowiązującego u danego pracodawcy oraz uzależniona była od sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej osoby uprawnionej, mogłyby nie stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych pracowników. Takie stanowisko jest podzielane również przez judykaturę i orzecznictwo.

Sąd odnosząc się do przytoczonych poglądów doktryny wskazał, iż nie sposób uznać, że (...) dochował standardów pozwalających na uznanie spornych świadczeń za niestanowiące podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Procedura przewidziana Regulaminem nie była stosowana, a świadczenia nie były wypłacane na cele socjalne. Świadczą o tym jednoznacznie zapisy uchwał Zarządu spółki za sporne okresy, w których wysokość świadczeń uzależniono od stażu pracy uprawnionych, w myśl zasady im wyższy staż pracy, tym wyższe świadczenie.

Sąd również odniósł się do kwestii proceduralnej, jaką było oddalenie wniosku pełnomocnika spółki o przesłuchanie w charakterze strony jej Prezesa. Wskazał, iż dowód ten był spóźniony, a nadtonie jest w sprawie istotny, gdyż okoliczności sporne zostały dostatecznie wyjaśnione w dokumentach znajdujących się w aktach sprawy.

Biorąc pod uwagę powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd oddalił odwołanie. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od całości powyższego wyroku złożył płatnik składek zarzucając mu:

1. Naruszenie przepisów postępowania:

- przepisu art. 232 k.p.c. poprzez dopuszczenie z urzędu dowodu z dokumentów w aktach ZUS, pomimo iż nie zachodziły w sprawie wyjątkowe okoliczności uzasadniające dopuszczenie dowodu niezawnioskowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., a strona była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika;

- przepisu art. 5 k.p.c. poprzez naruszenie zasady równości stron, polegające na zastosowaniu wobec płatnika składek sankcji określonej w art. 207 § 6 k.p.c., ze wskazaniem, iż płatnik składek był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika oraz dopuszczeniu z urzędu wniosków dowodowych nie zgłoszonych w odpowiedzi na odwołanie, w sytuacji, gdy zarówno płatnik składek, jak i organ rentowy reprezentowani byli przez profesjonalnych pełnomocników;

- przepisu 207 § 6 k.p.c. i art. 217 § 2 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przesłuchanie w charakterze strony R. M., w sytuacji gdy przeprowadzenie dowodu nie spowodowałoby zwłoki w rozpoznaniu sprawy, albowiem wniosek został złożony na pierwszej rozprawie, która została odroczone, tak więc istniała możliwość, bez uszczerbku dla szybkości postępowania, przeprowadzenia dowodu z przesłuchania w charakterze strony R. M.;

- przepisu art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 3 k.p.c. poprzez uznanie, iż dowód z przesłuchania w sprawie w charakterze strony zmierza do ustalenia treści regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, choć dowód ten został zgłoszony na okoliczność sposobu i zasad przyznawania świadczeń socjalnych oraz przyjętych kryteriów ich podziału;

- przepisu art. 244 k.p.c. i art. 235 § 1 k.p.c. poprzez dopuszczenie dowodu z dokumentów w aktach ZUS bez ujawniania poszczególnych dokumentów, co uniemożliwia stronie zajęcie stanowiska odnośnie do każdego dokumentu, jak również narusza zasadę bezpośredniości, wyrażającą się w tym, iż postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, zaś Sąd I instancji oparł orzeczenie na aktach postępowania administracyjnego.

2. Sprzeczność ustaleń Sądu I instancji z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż wypłacane przez płatnika składek świadczenia były dodatkami do wynagrodzenia, a nie świadczeniami socjalnymi, pomimo, iż świadczenia te były wypłacane z funduszu socjalnego i spełniały przesłanki do uznania ich za świadczenia socjalne, albowiem były wypłacane w oparciu o kryteria uzależnione od sytuacji życiowej pracowników.

3. Naruszenie przepisów prawa materialnego:

- § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przez przyjęcie, że świadczenia wypłacone pracownikom płatnika składek stanowią ich przychód, który wliczany jest do podstawy wymiaru składek,

- § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez niezastosowanie tego przepisu,

- art. 8 ust. 1 ustawy o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, przez przyjęcie, że płatnik składek dokonując wypłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie zastosował kryteriów uzasadniających przyznanie świadczeń z funduszu.

W związku z powyższym apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w całości odwołań od decyzji, zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie II i zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji według norm przepisanych oraz o dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze strony R. M.. Ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Nadto wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania przez Sądem drugiej instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu, albowiem Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie. Rozważenie materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, przez przyzmat powołanych w uzasadnieniu wyroku podstaw prawnych rozstrzygnięcia oraz w kontekście wniosków i twierdzeń apelacji, nie doprowadziło także Sądu Apelacyjnego do przekonania o zasadności uzupełnienia postępowania dowodowego w zgodzie z art. 382 k.p.c. poprzez przesłuchanie w charakterze strony R. M. na okoliczność sposobu i zasad wydatkowania środków z ZFŚS w latach 2009 – 2011 oraz kryteriów i zasad przydziału świadczeń z Funduszu w powyższym okresie. Trafnie Sąd Okręgowy zauważył, że Regulamin ZFŚS jest aktem normatywnym, a tym samym źródłem prawa pracy, co skutkuje tym, że regulacje w nim zawarte nie mogły zostać podważone zeznaniami Prezesa Spółki. Z kolei wszystkie sporne okoliczności wyjaśnione zostały w oparciu o stosowne dokumenty. Również Sąd Odwoławczy podziela w całości te poglądy i uznaje, że dopuszczenie dowodu z zeznań R. M. doprowadziłoby jedynie do przewlekłości postępowania.

Sąd pierwszej instancji zatem ustalając stan faktyczny oparł się na całokształcie zebranego materiału dowodowego, należycie go rozważył i wskazał jakim środkiem dowodowym dał wiarę, przedstawiając prawidłową ich ocenę, którą właściwie uargumentował. Całość podjętych ustaleń faktycznych przedstawiona przez Sąd w pisemnym uzasadnieniu wyroku zasługuje na akceptację. Ustalenia te, jako prawidłowe i znajdujące oparcie w materiale dowodowym, Sąd Apelacyjny podziela przyjmując za własne, w związku z czym nie ma konieczności ich ponownego przytaczania w całości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, Lex 585720). Wbrew zarzutom apelującego, analiza akt postępowania wskazuje, że nie wystąpiło w nim również naruszenie przepisów prawa materialnego.

Sąd I Instancji szczegółowo i wnikliwie, z przywołaniem orzecznictwa, dokonał rozważań dotyczących kwestii, jakie świadczenia wypłacane pracownikom mogą być uznane za świadczenia socjalne, a jakie nie, i jakie konsekwencje na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych wywołuje nieuznanie wypłaconych świadczeń za świadczenia socjalne.

Spór w sprawie sprowadzał się do ustalenia wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników. Organ rentowy ustalił bowiem wyższą podstawę wymiaru tych składek wliczając do niej świadczenia socjalne wypłacone zainteresowanym pracownikom.

Zasady ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne regulują przepisy ustawy systemowej. Natomiast zgodnie z art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 roku o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz.U. nr 45, poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi przychód – w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, co wynika z art. 4 ust. 9 ustawy systemowej. Z mocy delegacji zawartej w art. 21 tej ustawy obowiązuje rozporządzenie z 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W § 2 ust. 1 tego rozporządzenia wymieniono przychody, które nie stanowią podstawy wymiaru składek, w tym, w punkcie 19, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Co prawda do dnia 30 stycznia 2004 roku rozporządzenie w § 2 zawierało punkt 12, obecnie uchylony, o treści: „wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem że nie podlegają one wymianie na pieniądze - do wysokości nie przekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych”, jednak uchylenie tego przepisu nie wyklucza przyjęcia, że bony towarowe nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie. Regulacja § 2 pkt 19 jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia i źródłem pochodzenia i

nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS, to nie są wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji przepisu § 2 pkt 19 rozporządzenia.

Analiza zachowania pracodawcy realizującego cele socjalne oczywiście powinna uwzględniać obowiązujące w tym względzie przepisy prawa pracy i powinna być prowadzona w każdym przypadku, który budzi wątpliwości. Należy przy tym uwzględnić, że obowiązek pracodawcy zaspokajania w miarę możliwości i warunków potrzeb bytowych, socjalnych i kulturalnych pracowników wynika z art. 16 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 1998 r. nr 21, poz. 94 ze zm. – dalej jako k.p.) jest jedną z podstawowych zasad prawa pracy. Ustawodawca w art. 94 pkt 8 k.p. nałożył na pracodawcę obowiązek zaspokajania w miarę posiadanych środków socjalnych potrzeb pracowników. Pracodawcy nie mają zatem bezwzględnego obowiązku prowadzenia działalności socjalnej na rzecz pracowników, gdyż przepisy kodeksu jedynie postulują prowadzenie takiej działalności. By nie dopuścić do zupełnej dowolności w omawianym zakresie, obowiązek zaspokajania potrzeb socjalnych pracowników został warunkowo ujęty w ustawie o z.f.ś.s., uprawniając pracodawców do modyfikacji w prawie wewnątrzzakładowym (w układach zbiorowych pracy) obowiązków wynikających z ustawy, aby umożliwić im uzależnienie działalności socjalnej od posiadanych warunków i możliwości. Nie można pomijać, że zgodnie z intencją ustawodawcy ZFŚS jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W art. 1 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. określono zasady tworzenia w zakładach pracy ZFŚS i zasady gospodarowania środkami tego funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z ZFŚS oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych ale przy założeniu, że ZFŚS został uruchomiony. Bez wątplenia zatem pojęcie „socjalny” utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Z kolei „zasady gospodarowania funduszem” oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych, sposobem ich gromadzenia i wydatkowania. Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków ZFŚS finansuje się zatem świadczenia niewynikające z warunków wynagradzania za pracę, jak też niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy, czy też stażu pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników, a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu zakładowa działalność socjalna.

Ustawa o z.f.ś.s. definiuje w art. 2 pkt 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Definicja działalności socjalnej daje zatem pracodawcy możliwość zakupu ze środków ZFŚS m.in. bonów towarowych z okazji świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy z tytułu zwiększonych wydatków w tym okresie. Warunkiem umożliwiającym przyznanie bonów i paczek jest zapisanie takich form pomocy w regulaminie ZFŚS oraz określenie trybu ich przyznawania (czy przyznanie bonów lub paczek następuje np. na wniosek osoby uprawnionej, czy też z inicjatywy pracodawcy), a to w myśl art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o z.f.ś.s., który stanowi, że „przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu; Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów”. Ustawa nie nakazuje zatem pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami ZFŚS. Pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy, stawia jedynie wymóg uzależnienia świadczeń z ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków funduszu.

Sąd Okręgowy wyrokując w sprawie dokonał drobiazgowej analizy – mając na uwadze ww. przepisy – czy świadczenia okolicznościowe wypłacane pracownikom z okazji Wielkanocy, Bożego Narodzenia, rozpoczęcia roku szkolnego, były przychodem w rozumieniu § 2 pkt 19 rozporządzenia z 1998 roku.

Ustawa o z.f.ś.s. wyklucza tworzenie zasad podziału ZFŚS w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, którego brzmienie nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej kwalifikacji wniosków. Przepis określający kryteria socjalne jest jednak ogólnikowy i nie zawiera żadnych wskazówek co do gromadzenia informacji o stanie majątkowym, sytuacji rodzinnej, życiowej czy dochodach osób uprawnionych. W szczególności ustawodawca pozostawiając w tej mierze swobodę pracodawcy i załodze pracowników nie zdefiniował żadnych kryteriów ani progów, jakie winny być brane pod uwagę, a tym samym nie określił sposobu dokumentowania sytuacji uprawnionych do świadczeń socjalnych.

Należy mieć przy tym na względzie, że decyzje o każdorazowym przyznaniu pomocy z ZFŚS na określony cel, należą do pracodawcy lub osoby odpowiedzialnej w imieniu pracodawcy, a swoboda ich podejmowania jest ograniczona uprawnieniami związków zawodowych bądź pracownika wybranego przez załogę do reprezentowania jej interesów (art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych). Jak była już o tym mowa w wypadku niezgodnego z prawem administrowania środkami funduszu pracodawca ponosi odpowiedzialność cywilną (art. 8 ust. 3 ustawy o z.f.ś.s.) i karno-administracyjną (art. 12a ustawy o z.f.ś.s.). Trzeba w związku z tym zauważyć, że w zakładzie pracy płatnika Zarząd spółki uchwałą z dnia 19 sierpnia 2009 roku zmienił, bez konsultacji z przedstawicielami załogi, zasady wypłaty świadczeń z okazji rozpoczęcia roku szkolnego decydując o wypłacie po 100 zł na każdego uprawnionego. Co więcej, również i wcześniejszy plan działalności socjalnej zatwierdzony przez przedstawicieli załogi przewidywał wypłatę świadczeń okolicznościowych wg kryterium stażu pracy, a z pominięciem kryterium socjalnego.

Mając na uwadze powyższe rozważania wskazać trzeba, że oczywiście chybiony jest zarzut apelującego co do sprzeczności ustaleń Sądu I instancji z treścią materiału dowodowego i przyjęcie przez ten Sąd, że wypłacane przez płatnika składki świadczenia były dodatkami do wynagrodzenia, a nie świadczeniami socjalnymi, a tym samym chybiony okazał się zarzut naruszenia wskazanych przez skarżącego przepisów prawa materialnego.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika bowiem jednoznacznie, że pracodawca przed przyznaniem spornych świadczeń, nie badał i nie ustalał, jaka jest sytuacja życiowa, rodzinna i materialna pracowników, którym te świadczenia przyznał. Do takiego wniosku prowadzi wprost treść planu działalności socjalnej przyjętego w 2009 roku, jak i uchwały Zarządu spółki z dnia 19 sierpnia 2009 roku nr 11. Ze wskazanego planu wynika, że świadczenia okolicznościowe dla pracowników miały zostać wypłacone według kryterium stażu pracy. Także w kolejnych latach, tj. 2010, 2011, świadczenia okolicznościowe wypłacano według tych samych kryteriów. Jasne jest zatem, że wypłat z Funduszu Świadczeń dokonano niezgodnie z ustawą, a nadto niezgodnie z Zakładowym Regulaminem Świadczeń Socjalnych obowiązującym u płatnika od 2004 roku. Przyznanie świadczenia poza wymaganym trybem - nawet za zgodą przedstawicieli załogi - oznacza naruszenie przez pracodawcę po pierwsze regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a tym samym naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Wyrok SN - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 20 czerwca 2012 roku, I UK 140/12).

W rzeczywistości zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Skarżący przywołał jako argument na poparcie swych twierdzeń fragment uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie do sprawy III AUa 651/13, w którym Sąd stwierdził, że organ rentowy nie jest władny do weryfikowania udzielonych pracownikowi świadczeń pod kątem spełnienia określonych w regulaminie kryteriów. Płatnik pominiął jednak dalszą część uzasadnienia oraz całokształt rozważań prawnych przedstawionych przez tutejszy Sąd w powołanej wyżej sprawie. Dalej bowiem Sąd Apelacyjny w Szczecinie wskazał, że organ był natomiast władny do kwestionowania celów jakie określił pracodawca przeznaczając bony finansowe wypłacane pracownikom. Oczywiście jest, że prawdziwość celu określonego przez pracodawcę organ

mógł badać w oparciu o kryteria ustalone w regulaminie. Upraszczając - organ ostatecznie nie kwestionuje kryteriów przyjętych przez pracodawcę w Regulaminie, a jedynie cel świadczeń wypłaconych na podstawie tego kryterium - kryterium stażu pracy.

Niczym nieuprawnione są także zarzuty apelującego dotyczące naruszenia przepisów procedury. Otóż zarzucając naruszenie art. 5, 232, 244 oraz 235 § 1 k.p.c. skarżący zdaje się błędnie postrzegać rolę i znaczenie akt rentowych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Wszak postępowanie przed organem rentowym jest pierwszym etapem sprawy i po odwołaniu do sądu stanowi część tego samego postępowania, zatem akta organu rentowego nie stanowią odrębnego dowodu lecz dokumentują dotychczasowy stan sprawy. Po wniesieniu odwołania organ rentowy przekazuje akta sprawy sądowi (art. 477⁹§ 2 k.p.c.). Nie dopuszcza się tu zatem dowodu z akt organu rentowego, gdyż nie są to akta odrębnej sprawy. Nie jest więc konieczne indywidualne ujawnianie poszczególnych dokumentów z tych akt. Nie zachodzi tu sytuacja prowadzenia w sprawie cywilnej dowodu z akt innej sprawy (wyrok SN z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/2008). W związku z takim charakterem akt rentowych nie może też być mowy o naruszeniu przez Sąd orzekający zasady równości stron.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 k. p. c., w związku z art. 98 k. p. c. oraz w związku z § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 r., nr 163, poz. 1349 ze zm.).

SSA Barbara Białecka SSA Zofia Rybicka-Szkibieli SSO del. Beata Górka